

Oma eriala fänn

Algus lk 24.

Mis on teid enim inspireerinud maastikuarhitektuuris, s.t milline on hea väliruum? Milline on meie väliruumi seis?

Väliruumiga vähemasti tegeldakse ja tundub, et üha rohkem. On igasugust väliruumi, paremat ja halvemat. Inspiraatsioon sõltub asukohast, koha loost ja seda mõjutab uus funktsioon.

Räägime Tammsaare pargist. Kas pärast pargi rekonstrueerimist jäi alles park või tuli linnaväljak? Mille me saime? Minu arust oleks tulemus pidanud olema pargilikum, sest me räägime ju Tammsaare pargist. Päevakorras on Estonia teatri laiendamise ja selle laienduse tegemisel tuleks arvestada ka vana turuhoone varemetele ehitatud pargipaviljoni

proportsioonide ja funktsioonidega. Kas mitte juba enne paviljoni parki planeerimist ja projekteerimist poleks pidanud arvestama vajadusega teatrihoonet laiendada?

Ma olen suhteliselt kahtlev ka programmi „Hea avalik ruum“ raames rajatud väikelinnakeskuste asjus. Ajalooliselt on linnasüdamed tekkinud protsessi tulemusena, need on koha identiteedi kandjad.

Praegu kujundatakse neid kampaania korras, hetke moeooludest lähtuvalt, enam-vähem samast materjalist. Uute keskväljakute hooldamine käib omavalitsusel tihtipeale üle jõu ja tõenäoliselt see ruum ka amortiseerub enam-vähem samal ajal. Püüan neid vaatamas käia, et näha, kas ja kuidas linlased neid kasutavad. Neid tehakse ju kohalikele, neist ei tohiks kujuneda monumentaalsed kivikõrbed.

Inimesed tahavad tegelikult ka rohkem ruumist teada. Olen Männi pargis teinud üle kümne ekskursiooni. Kord

oli paduvihm, aga inimesed olid lõpuni kohal. Oli paks lumi, tallasin rajad sisse, et huvilistega jalutada. Tihti esitatakse küsimusi. Kerge on vastata nendele, mis puudutavad otseselt funktsiooni. Keerulisem on selgitada, et näiteks ringid asfaldil on mõeldud lastele, et ärgitada neid joonistama, või kuna tegemist on Männi pargiga, siis rohelised kepid on stiliseeritud männiokkad, mis annavad mõõdasõitjale märku, et siin toimub midagi.

Väliruumi hariduslik pool on äärmiselt vajalik. Männi pargis on laanekuklaste pesad ja seetõttu kavandasime sinna käänulisi sipelgaradu, mida liigendavad kivid. Olime põnevil, kas lapsed leiavad need rajad üles ja oskavad neid kasutada. Nad leiavad ja uurivad ja kasutavad. Väliruum peab toetama loovust ja õppimist.

Milline on maastikuarhitektuuri tulevik Eestis? Millised on teie erialaseid eesmärgid?

Mind painab ikka see maastikuarhitektuuri õpe. Kui saaks need ülikoolid ikka sõbralikult koostööle suunata ja arutada, kes ja kuidas saaks panustada. Ma olen kogunud maastikuarhitektuuri õpetuse täielikku nullseisu. Selles mõttes oleme palju edasi läinud.

Olen kõikidele noortele maastikuarhitektidele öelnud, et see on amet, millega ei saa töötuks jääda. Probleemid muutuvad ainult aktuaalsemaks. Peab ainult leidma oma niši. Kui kohtan mõnes kohas maastikuarhitekti ametit pidavat inimest, siis on see puhas rõõm.

Tahan tõstatada ka hääletoruks olemise teema. Karismaatilisust on vähe. Energiat on juurde vaja. Eks see tuleb aastate ja kogemustega.

Võistluste züriides maastikuarhitektide tihti pole või kui on, siis pole neil hääleõigust. Miks aga ei taheta aidata maastikuarhitektide: kui sa näed, et ta ei oska üht või teist, siis toeta, õpeta, mitte ära ignoreeri. See on kurb ja inetu.

Kaugus meie silmades

Sageli öeldakse mõne keeruka raamatu kohta, et seda ei saa filmiks teha. „Päikesepõletusega“ küsitakse, kas inimenegi filmi mahub.

Mängufilm „Päikesepõletus“ („Aftersun“, Ühendkuningriik 2022, 102 min), režissöör-stsenarist Charlotte Wells, operaator Gregory Oke, helilooja Oliver Coates. Osades Paul Mescal, Frankie Corio, Celia Rowson-Hall, Sally Messham jt.

ANDREI LIIMETS

Mõnikord võivad auhinnad, tunnustus ja ülistus teha filmile karuteene. Kruidi ootused sedavõrd kõrgele, justkui ootaks valli tagant vallapäsemist midagi enneolematult valju ja võimsat. Säärane saatatus on tabanud ka „Päikesepõletust“, hoopis üht vastupidiselt väikest ja vaikset lugu, mille edukale esilinastumisele mullusel Cannes'i filmifestivalil järgnes muu hulgas esikoht maineka Briti filmiajakirja Sight & Sound aastaedetabelis.

Ootuste koorma tõttu võib vaatajale mõningase nõutuse andeks anda veel poole kinoseansi peal – mida erilist siis ühes isast ja tütrest rääkivas indie-draamas õigupoolest on? Kuidas ometi on Charlotte Wellsi debüüdile arvustustes omistatud vaata et filmikeele uuesti leiutamine; au, millega võiks pärjata ehk vaid Godardi, Bergmani, Tarkovskit ja veel mõnd üksikut? Ometi ei osutu see kõrvutus sugugi nii arulagedaks, kui esmalt võib tunduda. Kujunditest on tulvil suurem osa kunstist, „Päikesepõletus“ on aga filmina mälu, kujutluspiltide talletamise ja nende tükkide taas kokkusobitamise kujund.

Väidetu võib kõlada hirmus pretensioonikalt, ent erinevalt näiteks „Persona“st või „Peeglist“¹ on „Päikesepõletuse“ keskmes lineaarne, õigupoolest lihtsamast lihtsam, igapäevane ja sügavama süvenemiseta jälgitav lugu. Isa ja tütar saabuvad päikeselõõsas Türgi odavama otsa kuurorti. Suurem osa koos veedetud puhkusest kulgeb pahaaimamatus vaikelus. Calum (sarjast „Tavalised inimesed“² tuntud ja Oscari-nominatsiooni kuhjaga väärt Paul Mescal) on kohe-kohe tähistamas 31. sünnipäeva. Sophie (kaheksasaja kandidaadi seast valitud fenomenaalne debütant Frankie Corio) on hiljuti saanud 13.

Vanust pole rõhutatud juhuslikult. Pealtnäha nauditakse tavalist suvist puhkuseeisi: supeldakse basseinis, mängitakse piljardit, peesitatakse päikese käes, käiakse väljasõitudel. Tasase pinna all keeb aga midagi enam. Ajapikku ilmneb, et mõlemad on omal moel suuna kaotanud, üks lapse, teine täiskasvanu rollis.

Sophie on värskest jõudmas murdeikka. Ehkki isa on jätkuvalt oluline pidepunkt, ei piisa enam üksnes vanemlikust lähedusest. Silma jäävad sealsamas kuurordis aega veetvad veidi vanemad noored, nendevahelised puudutused, flirt, kehad, suudlused. Midagi uut, avastamist ootavat, salapärast. Kuski kauguses terendab mühinal lähenev suureksaamine, enda defineerimine, piiride seadmine. „See on nii piinlik“, ohkab tütar juba avakaadrites isa tantsuliigutuste peale.

Calum asub justkui spektri teises otsas: varakult abiellunud, varakult isaks saanud, varakult lahutanud mees on enda pigem kaotanud. Sooja naeratuse ja lahke pilgu taga peidab end mingi sõnastamata kurbus. Lõpu, elu käestlibisemise tunne. „Ma ei kujuta end neljakümnesena ette, kui aus olla. Üllatav, et kolmekümneni jõudsin,“ venitab ta ühel hetkel sukeldumast naastes.

Mis nende sõnade taga tegelikult peitub, võib vaid oletada, nappide pisiasjade pealt ja möödaminnes tehtud märkuste alusel tuletada. Ilmselt on tegemist reivipõlvkonna lapsega, kaheksakümnendate lõpus ja üheksakümnendate alguses briti *acid house*'i ja illegaalsete pidude laineharjal üles kasvanud noormehega. Võimalik vastus küsimusele, mis sai edasi ajastu hinge täpselt tabanud briti üleskasvamisloo „Biidid“³ peategelasest.

Pistelisel ilmub vaataja ette veel kolmaski tegelane, täiskasvanud Sophie (Celia Rowson-Hall), kes keset ööd palehigis ärkab või videomaterjali üle vaatab, siis püüab hoopis pimestavalt vilkuvas tantsusaalis ennastunustavalt vehkivale või kramplikult visklevale – nagu palju muud filmis, on seegi Rorschachi testina vaataja otsustada – Calumile läheneda. „Päikesepõletus“ on kui tema katse mõndanikku kildudest kokku panna, sellest kuidagimoodi aru saada.

Wells on öelnud, et film pole otseselt autobiograafiline – sellist reisi pole tema elus tegelikult olnud –, küll aga

on kujutatud lein ja tunded tema omad. Nende tunnete rõskus, kaotusvalu pidev kohalolu ja isa kummituslik kaugus on kontrastis filmi päikselise tegevuspai-gaga. Kuurort on kui kohatu koht, paik, millel puuduvad igasugused iseloomujooned ja mis võiks tegelikult asuda ükskõik millises soojas paigas maamuna peal. Isegi täpset aega on keeruline määrata. Muusikavaliku põhjal – Chumbawamba, Aqua, „Macarena“, mäletate veel neid kõiki? – võib sündmused paigutada kuhugi üheksakümnendate lõppu.

Kogu ümbrus on kujundatud üksnes selleks, et seal saaks rõhutatult hästi aega veeta, mitte millelegi mõelda. Pingutatud muretusest saab aga steriilsus, mis pöörab tegelastele sellise UV-lambi, et muudab aimatavaks iga emotsionaalse veeni, valgustab välja näolt kadunud naeratuse, joonib alla pilgu taga peituvat segaduse, tühjuse, nukruse.

Välja näidata viimast ometi ei saa, eriti tütre ees, kelle pärast tuleb Calumil tugev olla. Isana on ta nagu suurepärase semu, keda peetaksegi Sophie vennaks. „I get knocked down, but i get up again“ ehk „Mind võib küll pikali lüüa, aga ma tõusen jälle püsti“, nagu kõlab ühes toda ajastut kummitanud radiohitis. Suhe isa ja tütre vahel on soe, siiras ja toetav. „Ma tahan, et sa teaksid, et võid minuga ükskõik millest rääkida, kui vanemaks saad, pidudest, kus sa käid, poistest, kellega kohtud, droogidest, mida võtad,“ sõnab ta tütrele ühes läbivalt laitmatu